

Judikatūras krājums

Lieta C-367/23

EA

pret

Artemis security SAS

(*Cour de cassation* (Francija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Tiesas (otrā palāta) 2024. gada 20. jūnija spriedums

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzība – Darba laika organizēšana – Direktīva 2003/88/EK – 9. panta 1. punkta a) apakšpunkts – Pienākums veikt nakts darba ņēmēju veselības pārbaudes – Šī pienākuma neievērošana no darba devēja puses – Tiesības uz kompensāciju – Nepieciešamība konstatēt konkrēta kaitējuma esamību

1. *Sociālā politika – Darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzība – Direktīva 2003/88 par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem – Pienākums veikt nakts darba ņēmēju veselības pārbaudes – Darba devēja pļauts pārkāpums – Tiesības uz atlīdzinājumu – Kaitējuma atlīdzības apmēra noteikšana – Valsts noteikumu par finansiāla atlīdzinājuma apmēru piemērošana – Nosacījums – Līdzvērtības un efektivitātes principu ievērošana (Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/88 9. panta 1. punkta a) apakšpunkts)*

(skat. 25.–27. un 37. punktu)

2. *Sociālā politika – Darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzība – Direktīva 2003/88 par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem – Pienākums veikt nakts darba ņēmēju veselības pārbaudes – Darba devēja pļauts pārkāpums – Tiesības uz atlīdzinājumu – Nodarītā kaitējuma pilnīga atlīdzināšana – Apjoms – Kaitējuma atlīdzības ar soda raksturu samaksa – Izslēgšana (Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/88 9. panta 1. punkta a) apakšpunkts)*

(skat. 31.–33., 35. un 36. punktu)

3. *Sociālā politika – Darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzība – Direktīva 2003/88 par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem – Pienākums veikt nakts darba ņēmēju veselības pārbaudes – Darba devēja pļauts pārkāpums – Tiesības uz atlīdzinājumu – Nepieciešamība konstatēt konkrēta kaitējuma esamību (Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants; Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/88 9. panta 1. punkta a) apakšpunkts)*

(skat. 40.–43. punktu un rezolutīvās daļas 1. punktu)

Rezumējums

Tiesa, kurā *Cour de cassation* (Kasācijas tiesa, Francija) iesniedza lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, precizē konkrētus noteikumus par nakts darbu saskaņā ar Direktīvu 2003/88/EK¹ un tiesībām uz kompensāciju to pārkāpuma gadījumā.

2017. gada 1. aprīlī *Artemis security SAS* (turpmāk tekstā – “*Artemis*”) pieņēma darbā EA par ugunsdzēsības un glābšanas dienesta aģentu. Tā kā EA tika pārcelts no dienas darba vietas uz nakts darba vietu, viņš vērsās *conseil de prud’hommes de Compiègne* (Kompjēnas Darba strīdu padome, Francija), lai tostarp panāktu, ka *Artemis* tiek piespriests viņam samaksāt kaitējuma atlīdzību, pamatojoties uz to, pirmkārt, ka *Artemis* esot vienpusēji izdarījis grozījumus darba līgumā un, otrkārt, ka viņš nav saņēmis pastiprinātu medicīnisko pārbaudi, kas jāveic nakts darba gadījumā.

Tā kā prasība par kaitējuma atlīdzību tika noraidīta, EA vērsās *cour d’appel d’Amiens* (Amjēnas apelācijas tiesa, Francija), kas apstiprināja minēto noraidīšanu, pamatojoties uz to, ka EA nebija pierādījis kaitējuma – kurš, kā viņš apgalvo, viņam esot nodarīts tādēļ, ka nebija veikta pastiprināta medicīniskā pārbaude, kas prasīta nakts darba gadījumā, – pastāvēšanu un ar to saistīto cēloņsakarību. Lai pamatotu kasācijas sūdzību, ko EA par šo spriedumu iesniedza iesniedzējtiesā, viņš apgalvo, ka tikai konstatējums vien par aizsardzības tiesību normu attiecībā uz pastiprinātām medicīniskām pārbaudēm nakts darba gadījumā neievērošanu, attiecīgajam darba ņēmējam rada tiesības uz atlīdzību un ka *cour d’appel d’Amiens* (Amjēnas apelācijas tiesa), noraidīdama viņa prasību par kaitējuma atlīdzību, esot pārkāpusi Darba kodeksu² kopsakarā ar Direktīvas 2003/88 9. pantu.

Šajā ziņā iesniedzējtiesa it īpaši vēlas noskaidrot, vai tas vien, ka darba devējs nav ievērojis Direktīvas 2003/88³ 9. panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzētos valsts pasākumus, kuru mērķis ir nodrošināt nakts darba ņēmēju medicīniskās pārbaudes, pats par sevi vien rada tiesības uz kompensāciju, un nav nepieciešams pierādīt, ka attiecīgajam darba ņēmējam ir nodarīts konkrēts kaitējums.

Tiesas vērtējums

Tiesa vispirms atgādina, ka nevienas Savienības tiesību normas mērķis nav paredzēt noteikumus par iespējamo kaitējuma atlīdzību, uz ko nakts darba vietā norikots darba ņēmējs var pretendēt, ja viņa darba devējs ir pārkāpis valsts tiesību normas attiecībā uz medicīnisko pārbaudi, kura, piemērojot Direktīvas 2003/88 9. panta 1. punkta a) apakšpunktu, jāveic šādas iecelšanas gadījumā. Katrai dalībvalstij savā tiesību sistēmā tādā jānosaka kārtība, kādā veic darbības, kuru mērķis ir nodrošināt to tiesību aizsardzību, kas personām izriet no šīs tiesību normas, un it īpaši nosacījumi, saskaņā ar kuriem šāds darba ņēmējs var saņemt kompensāciju minētā pārkāpuma dēļ, ja vien tiek ievēroti līdzvērtības un efektivitātes principi.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2003/88/EK (2003. gada 4. novembris) par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem (OV 2003, L 299, 9. lpp.).

² Proti, šī kodeksa L. 3122-11. pantu, kurā noteikts, ka “ikvienam nakts darba ņēmējam ir tiesības uz individuālu un regulāru viņu veselības stāvokļa pārbaudi atbilstoši L. 4624-1. pantā paredzētajiem nosacījumiem”.

³ 9. panta “Veselības novērtējums un nakts darba ņēmēju pārcelšana darbā pa dienu” 1. punktā ir paredzēts: “Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka:

a) nakts darba ņēmējiem pirms norīkošanas darbā un pēc tam regulāri ir tiesības uz bezmaksas veselības pārbaudi; [...]”

Runājot par efektivitātes principu, tā kā šajā pantā paredzētie nakts darba ņēmēju veselības novērtēšanas pienākumi šajā lietā ir transponēti valsts tiesībās, attiecīgajam darba ņēmējam jāvar pieprasīt no sava darba devēja, lai viņš izpilda minētos pienākumus, vajadzības gadījumā kompetentajās tiesās panākot pareizu to izpildi saskaņā ar prasībām, kas izriet no Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta. Tādējādi tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā īstenošana var palīdzēt nodrošināt Direktīvas 2003/88 9. panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzēto nakts darba ņēmēja tiesību uz veselības pārbaudēm efektivitāti.

Tāpat šādu efektivitāti palīdz nodrošināt tas, ka nakts darba ņēmējs minētajā pantā paredzēto darba devēja pienākumu pārkāpuma gadījumā var saņemt atbilstošu kompensāciju tādā nozīmē, ka tai jāļauj pilnībā kompensēt faktiski ciesto kaitējumu. Darba ņēmēja tiesības lūgt kaitējuma atlīdzību pastiprina 9. panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzēto aizsardzības noteikumu operativitāti un var atturēt no prettiesiskas rīcības atkārtošanas. Ar tādas zaudējumu atlīdzības izmaksāšanu cietušajai personai, kas pilnībā sedz nodarīto kaitējumu, ir iespējams nodrošināt šāda kaitējuma faktisku atlīdzināšanu vai kompensēšanu preventīvā un samērīgā veidā. Tādējādi, ņemot vērā konkrētajā gadījumā piemērojamajās valsts tiesībās paredzēto tiesību uz atlīdzību kompensējošo funkciju, pilnīgs finansiālais atlīdzinājums par faktiski ciesto kaitējumu ir pietiekams un nav nepieciešams noteikt darba devēja pienākumu maksāt sodošu kaitējuma atlīdzību.

Turklāt piemērojamajās valsts tiesībās šajā ziņā ir ietverti specifiski noteikumi, kas ļauj uzlikt naudas sodu, ja darba devējs ir pārkāpis valsts tiesību normas, ar kurām transponēts Direktīvas 2003/88 9. panta 1. punkta a) apakšpunkts. Šie specifiskie noteikumi savukārt palīdz nodrošināt minētajā tiesību normā paredzēto nakts darba ņēmēja tiesību uz viņa veselības stāvokļa pārbaudi efektivitāti. Šādi noteikumi, kuriem galvenokārt ir sodošs mērķis, savukārt nav pakārtoti kaitējuma pastāvēšanai. Tādējādi, lai gan šādi sodoši noteikumi un noteikumi, kas reglamentē līgumisko atbildību vai atbildību, kura izriet no neatļautas darbības (kvazidelikta), ir savstarpēji papildinoši, jo šie noteikumi mudina ievērot minētās Savienības tiesību normas, tomēr tiem nav skaidri nošķirtas funkcijas.

Šādos apstākļos Tiesa secina, ka nešķiet – tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai –, ka attiecīgais valsts tiesiskais regulējums varētu apdraudēt no Direktīvas 2003/88 9. panta 1. punkta a) apakšpunkta izrietošo tiesību efektivitāti.

Visbeidzot – ņemot vērā ar šo pantu ieviesto veselības pārbaudžu pasākumu mērķi atšķirībā no prasībām, kuras attiecībā uz darba laika ilgumu izriet no Direktīvas 2003/88 6. panta b) punkta un 8. panta un kuru neievērošana vien rada kaitējumu attiecīgajam darba ņēmējam, tas, ka nav bijis ārsta apmeklējuma, kuram bija jābūt pirms norīkošanas strādāt nakts darbu, un nav veiktas regulāras medicīniskās pārbaudes pēc šīs norīkošanas, kā paredzēts minētās direktīvas 9. panta 1. punkta a) apakšpunktā, nerada neizbēgamu kaitējumu attiecīgā darba ņēmēja veselībai un līdz ar to arī kaitējumu, ko viņam var kompensēt. Šāda kaitējuma iespējama rašanās faktiski tostarp ir atkarīga no katra darba ņēmēja konkrētā veselības stāvokļa, jo naktī veicamie pienākumi turklāt var būt atšķirīgi grūtību un stresa ziņā.